

Oponentský posudek rigorózní práce

Mgr. Martin Žiak: Alternativní tresty k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v užším pojetí. Brno, MU PrF 2008, 130 s.

Na základě určení podle čl. 6 odst. 1, odst. 2 Směrnice děkana Právnické fakulty Masarykovy univerzity č. 2/2008, O rigorózním řízení (dále jen "směrnice o rigorózním řízení") podávám následující posudek.

Hodnocení formální:

Předmětem oponentského posouzení je rukopis v rozsahu 130 stran. Práce je opatřena seznamem použitých pramenů, jakož i odkazů na ně. Rovněž nechybí cizojazyčné shrnutí a úvodní prohlášení rigorozanta.

Z formálního hlediska splňuje posuzovaná práce všechny požadavky kladené rigorózním řádem.

Hodnocení obsahové:

Aktuálnost tématu, jakož i vhodnost jeho zpracování ve tvaru práce rigorózní je zřejmá a nesporná.

Předmět a cíle práce jsou vyjádřeny v jejím úvodu. Rigorózní práce je věnována problematice alternativních trestů v užším pojetí. Cílem práce je podle slov rigorozanta ..."ucelené zpracování přehledu o alternativních trestech v českém trestním právu, zejména pak o alternativních trestech k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v tzv. užším pojetí". Práce je proto zaměřena na hmotně právní úpravu trestu podmíněného odsouzení a obecně prospěšných prací, neboť se jedná o tresty, které v sobě zahrnují odborné psychosociální vedení a kontrolu pachatele zajišťované specializovaným orgánem zřízeným na základě zvláštního zákona. Rigorozant se v práci chce také zabývat novými typy alternativních sankcí a zamýšlí podat i stručný přehled slovenské a britské zahraniční úpravy, na jehož základě by měly být přiblíženy další pohledy a možnosti využití alternativního trestání, které mohou být pozitivní inspirací pro českou právní úpravu de lege ferenda. V závěru práce se pak rigorozant pokusí o zhodnocení stávajícího systému alternativních trestů v užším pojetí v České republice a dále s využitím poznatků získaných ze zahraničních právních úprav o identifikaci některých nedostatků, které spatřuje v hmotně právní úpravě alternativních trestů v užším pojetí. Závěr práce by měly tvořit návrhy de lege ferenda.

Rigorozant dále uvádí, že práce je založena zejména na studiu tuzemské a zahraniční literatury, právních předpisů a publikované judikatury soudů, jakož i na studiu a analýze publikovaných názorů, denního tisku a internetových zdrojů.

Strukturu práce tvoří 11 kapitol, které jsou dále členěny do jednotlivých podkapitol. Práce obsahuje úvod i závěrečné shrnutí zkoumané problematiky. Konstatuji, že zvolená osnova práce vesměs odpovídá potřebám tématu.

Za těžiště práce je třeba považovat kapitoly 4, 5 a 6, ve kterých se rigorozant věnuje alternativním trestům obecně, podmíněnému odsouzení, podmíněnému odsouzení s dohledem a obecně prospěšným pracím a alternativním opatřením ukládaným mladistvým pachatelům. Jak již bylo rigorozantem v úvodu práce avizováno, práce obsahuje také část zabývající se úpravou alternativních trestů v užším pojetí v návrhu trestního zákoníku a stručný exkurz do právní úpravy alternativních trestů v Slovenské republice a ve Velké Británii.

Závěr práce patří obecnému shrnutí tématu a návrhům de lege ferenda.

K samotnému textu práce uplatňuji tyto připomínky.

Na straně 22 si dovoluji požádat rigorozanta o bližší vysvětlení důvodů, které ho vedly k tvrzení, že za počátky modernizace v českém trestním právu a první průniky prvků restorativní justice do něj v podstatě představuje již působení místních lidových soudů podle zákona č. 38/1961 Sb.

Na straně 23 poukazuji na nesprávnou terminologii, v rámci narovnání jde o částku na obecně prospěšné účely (nikoli tedy na veřejně prospěšné účely, jak je uvedeno v práci).

Na straně 29 poukazuji na to, že právní následky provinění mladistvých se označují jako opatření (obecný pojem), které se pak podle povahy dělí na výchovná, ochranná a trestní opatření.

Na straně 39 pokud se týká trestu zákazu pobytu uvádím, že tento trest byl znám trestnímu zákonu z roku 1950 (dokladem toho je i "zneužívání" tohoto trestu při řešení otázky tzv. vesnických boháčů").

Na straně 42 upřesňuji, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže ve své hlavě třetí neřeší trestněprávní následky protiprávní činnosti dětí mladších patnácti let (děti mladší 15 let nejsou trestně odpovědné).

I přes konstatování, že pojem alternativních trestů není právní úpravou de lege lata definován, jsem toho názoru, že se mohl rigorozant pokusit o vymezení tohoto pojmu na základě rozboru mezinárodních dokumentů OSN a Rady Evropy, mezi nimiž např. Resoluce o snížení vězeňské populace, alternativách trestu odnětí svobody a společenského začlenění pachatelů (Milán, 1985), Evropský seminář o alternativách trestu odnětí svobody (Helsinky, 1987), Resoluce č. (76)10 "Některé alternativní tresty k vězení". Dále např. podle materiálů Rady Evropy (Evropský výbor pro kriminální problémy a publikace ze 7. konference ředitelů vězeňské správy - Strasbourg 1986, 1991, publ. v časopise České vězeňství 1994, č. 3, s. 53) jsou pak alternativní tresty děleny do tří kategorií - opatření modifikující výkon uloženého trestu odnětí svobody, opatření nespojená s odnětím svobody a opatření umožňující ustoupit od uloženého trestu odnětí svobody (popř. i jiné sankce). Dále je např. známo dělení alternativních trestů na tresty nespojené s bezprostředním uvězněním pachatele (např. elektronické monitorování a kontrola pachatele na svobodě, peněžitý trest) a na tresty, usilující o pozitivní působení a pozitivní odborné vedení pachatelů, konfrontace pachatele s následky jeho kriminálního jednání ve smyslu trestu, odškodnění oběti (nebo společnosti) a posílení odpovědnosti pachatele k sobě samému a společnosti, přičemž tento přístup k řešení trestních věcí je právě označován termínem nápravná justice - restorative justice (tuto poznámku činím v souvislosti s vypracováním kapitoly 2. podávající úvod do problematiky alternativního řešení trestních věcí). Konečně poukazuji i na to, že v této souvislosti se objevuje pojem tresty vykonávané ve společenství, kterým je např. věnováno Doporučení č. R(92)16 k Evropským pravidlům v oblasti komunitních sankcí a

opatření a Doporučení č. Rec(2002)22 Výboru ministrů členským státům ke zdokonalování implementace pravidel v oblasti komunitních sankcí a opatření. Ke škodě věci zejména s těmito mezinárodními dokumenty není v práci blížeji pracováno, a to i přesto, že některé z výše uvedených materiálů jsou v práci citovány.

Dále by si podle mého názoru mnohem bližší vymezení zasloužovalo i vymezení jednotlivých druhů alternativních trestů v užším pojetí, a to nejen z pohledu historického (např. vznik a vývoj community service, vznik probace, vymezení probace ve starší čs. odborné literatuře - viz např. definice Suchého či Nezkusila, vymezení probačního dohledu a jeho vývoj v právní úpravě a judikatuře obecných soudů apod.). Dále se nabízí např. detailnější zpracování institutu probačního dohledu u dospělého a mladistvého pachatele, realizace probačního dohledu ze strany probačního úředníka apod. Místo toho je příliš pozornosti věnováno podání přepisu ustanovení trestního zákona, které upravují tyto trestněprávní instituty. Zbytečně se tak rigorozant soustředí na právní úpravu, jejíž znalost se u práce takového druhu předpokládá. Na straně druhé je přece jenom třeba ocenit snahu rigorozanta o zařazení související judikatury obecných soudů.

Na straně 97 prosím o uvedení důvodů, které podle jeho názoru brání mladistvému v rámci trestního opatření podmíněného odsouzení a podmíněného odsouzení s dohledem uložit přiměřené omezení a povinnosti či povinnost nahradit škodu.

K samotnému textu práce pak již další připomínky či výhrady neuplatňuji.

Seznam literatury, ze kterého rigorozant čerpal, lze považovat za dostačující. Poznámkový aparát obsahuje celkem 337 odkazů.

Po celkovém zhodnocení předložené rigorózní práce konstatuji, že oponovanou prací byly ještě naplněny požadavky čl. 6 odst. 2 rigorózního řádu. Rigorózní práce obsahuje originální zpracování ucelené části problematiky zvolené specializace, a to na úrovni, která odpovídá publikačnímu standardu této specializace. Rigorózní práce je doporučena k obhajobě.

V Brně dne 9. září 2008

JUDr. Jana Zezulová, Ph.D.
oponentka rigorózní práce